

مرور شواهد اپیدمیولوژیک

مرور شواهد شیوع مصرف الکل در جهان و ایران

جمع‌بندی روش‌شناختی برآوردهای شیوع، بار بیماری و دلالت‌های سیاستی

تاریخ مرور منابع: نوامبر ۲۰۲۶ (آبان ۱۴۰۵)

پنج پیام کلیدی برای خواندن درست ارقام

۰۱ **۴۴٪ جهانی متعلق به ۲۰۱۹ و گروه ۱۵+ است**
آخرین ارقام شیوع ۱۲ماهه جهان در گزارش ۲۰۲۴ منتشر شد، اما داده آن مربوط به ۲۰۱۹ است.

۰۲ **ایران: نقطه مرجع خوداظهاری ۳٫۸٪ است**
در STEPS 2021 افراد ۱۸+ مصرف ۱۲ماهه را ۳٫۸٪ گزارش کردند؛ مقاله در ۲۰۲۴ منتشر شد.

۰۳ **برآورد شبکه‌ای جداگانه ارائه می‌شود**
روش غیرمستقیم NSU برای ۲۰۱۹ عدد ۴٫۴۷٪ را گزارش کرد؛ جایگزین خوداظهاری نیست.

۰۴ **بار بیماری حتی با شیوع پایین سنگین است**
نرخ استانداردشده سنی DALY منتسب برای ایران در ۲۰۲۱ برابر ۱۰۵٫۷ در هر ۱۰۰ هزار نفر بود.

۰۵ **سال انتشار مقاله، سال اندازه‌گیری نیست**
مقاله منتشرشده در ۲۰۲۶ داده ۲۰۱۹ را گزارش می‌کند؛ نسبت دادن آن به امروز خطا است.

بدون تثبیت تعریف شاخص، سن و سال داده، هیچ مقایسه‌ای بین دو عدد معتبر نیست.

پنج شاخص متفاوت که هرگز نباید با هم جمع شوند

مصرف طول عمر

دست‌کم یک‌بار مصرف در تمام زندگی؛ همیشه بزرگ‌ترین عدد است و بیشترین حساسیت به کم‌اظهاری را دارد.

مصرف ۱۲ماهه

دست‌کم یک‌بار در سال پیش از پیمایش؛ شاخص استاندارد برای مقایسه بین‌المللی شیوع است.

مصرف ۳۰روزه

مصرف در ماه گذشته؛ به تغییرات کوتاه‌مدت حساس‌تر و معمولاً کوچک‌ترین عدد شیوع است.

مصرف سنگین دوره‌ای (HED)

تعریف سازمان جهانی بهداشت: دست‌کم ۶۰ گرم الکل خالص در یک نوبت؛ الگوی مصرف است، نه شیوع مصرف‌کنندگان.

لیتر سرانه الکل خالص

مقدار مصرف در کل جمعیت ۱۵ سال و بالاتر؛ هرگز به‌جای درصد افراد مصرف‌کننده گزارش نمی‌شود.

اختلال مصرف الکل

تشخیص بالینی بر پایه معیارهای DSM؛ در ایران ۱ تا ۱٫۳٪ در برابر ۵٫۷٪ مصرف ۱۲ماهه.

در سال ۲۰۱۹ حدود ۴۴٪ بزرگسالان جهان مصرف ۱۲ماهه داشتند

۴۴٪

شیوع مصرف ۱۲ماهه، سن ۱۵+

معادل ۵۶٪ جمعیت که در سال گذشته الکل ننوشیده بودند؛ داده ۲۰۱۹، انتشار ۲۰۲۴

۵۲٪ / ۳۵٪

مردان در برابر زنان

شکاف جنسیتی در همه مناطق سازمان جهانی بهداشت مشاهده شد

۲۳٫۵٪

مصرف‌کنندگان فعلی ۱۵ تا ۱۹ سال

بالاترین نرخ منطقه‌ای: اروپا ۴۵٫۹٪ و قاره آمریکا ۴۳٫۹٪

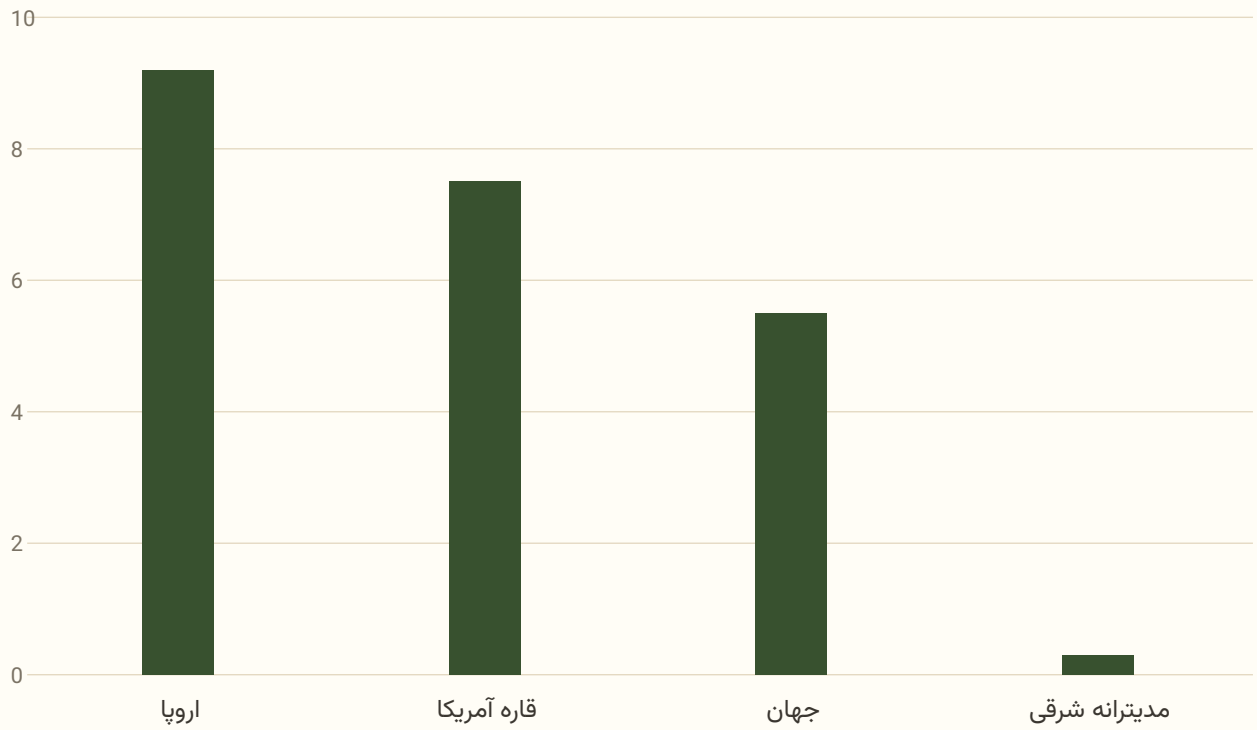
بیش از ۷۵٪

اروپا و استرالزی

در برابر شیوع بسیار پایین در شماری از کشورهای عمدتاً مسلمان

این ارقام برای سال ۲۰۱۹ و گروه سنی ۱۵+ هستند و برآورد شیوع سال ۲۰۲۶ نیستند.

مصرف سرانه جهانی میان مناطق بیش از سی برابر تفاوت دارد

شاخص لیتر سرانه، نه شیوع

اختلاف اروپا و مدیترانه شرقی بیش از سی برابر است؛ این شاخص مقدار مصرف در کل جمعیت را می‌سنجد، نه درصد مصرف‌کنندگان.

۲٫۶ میلیون مرگ منتسب به الکل در ۲۰۱۹، معادل ۴٫۷٪ کل مرگ‌های جهان

۲٫۶ میلیون

مرگ منتسب به الکل

معادل ۴٫۷٪ کل مرگ‌های جهان در ۲۰۱۹؛ ۲ میلیون در مردان

۴۰۰ میلیون

اختلال مصرف الکل

معادل ۷٪ جمعیت ۱۵+؛ ۲۰۹ میلیون نفر وابستگی داشتند

- ۱٫۶ میلیون مرگ از بیماری‌های غیرواگیر، شامل ۴۰۱ هزار مرگ سرطانی
- ۷۲۴ هزار مرگ از آسیب‌ها مانند تصادفات و خشونت
- ۱۳٪ مرگ‌های منتسب در گروه سنی ۲۰ تا ۳۹ سال رخ داده است
- پوشش درمان اختلال مصرف حتی زیر ۳۵٪ ماند

خوداظهاری ایران: ۳٫۸٪ مصرف ۱۲ماهه در STEPS 2021 و ۴٫۰۴٪ در STEPS 2016

STEPS 2021 (داده ۲۰۲۰–۲۰۲۱؛ انتشار ۲۰۲۴)

- مصرف ۱۲ماهه در مردان ۷٫۵٪ و در زنان ۰٫۹٪
- مصرف طول عمر در مردان ۱۳٫۷٪ و در زنان ۱٫۴٪
- مصرف ۳۰روزه در کل جمعیت ۱۸+ برابر ۲٫۱٪
- بالاترین نرخ در سنین ۱۸ تا ۳۴ سال

STEPS 2016 (انتشار ۲۰۲۲)

- مصرف ۱۲ماهه در مردان ۷٫۶۱٪ و در زنان ۰٫۷۸٪
- مصرف طول عمر در کل جمعیت ۸٫۰۰٪
- مصرف ۱۲ماهه در کل جمعیت ۴٫۰۴٪
- بالاترین شیوع سنی در گروه ۲۵ تا ۳۴ سال

روش غیرمستقیم شبکه‌ای شیوع ۲۰۱۹ را ۴٫۴۷٪ برآورد کرد، بالاتر از خوداظهاری

۴٫۴۷٪

روش غیرمستقیم شبکه‌ای (NSU)، داده ۲۰۱۹؛ انتشار ۲۰۲۶

مصاحبه با ۱۶٬۷۳۳ نفر در ۳۱ استان در ۲۰۱۹؛ نمونه‌گیری خیابانی با مصاحبه هم‌جنس و تعریف رسمی آشنایی. داده سه مقطع ۲۰۱۳، ۲۰۱۶ و ۲۰۱۹ گردآوری شد، اما مقاله در ۲۰۲۶ منتشر شد.

۰۱

برآورد سالانه ۲۰۱۹

بازه عدم‌قطعیت ۴٫۳۷ تا ۴٫۵۷٪ و ۴۱٫۷٪ مصرف‌کنندگان با مصرف مکرر

۰۲

روند ده‌ساله

افزایش ۶٫۶٪ از ۲۰۱۳ به ۲۰۱۶ و ۱۶٫۹٪ از ۲۰۱۶ به ۲۰۱۹ در همان روش

۰۳

اصلاح‌های اعمال‌شده

اصلاح‌شده برای سوگیری دیده‌شدن، محبوبیت و تعریف آشنایی؛ اما وابسته به آگاهی از رفتار دیگران

۰۴

علت فاصله با خوداظهاری

انگ اجتماعی و منع قانونی، پاسخ‌دهی مستقیم را کمتر از مقدار واقعی نشان می‌دهد

این برآورد جایگزین خوداظهاری نیست؛ دو روش باید جداگانه و کنار هم گزارش شوند.

جدول تطبیقی؛ تفکیک سال گردآوری داده از سال انتشار

مطالعه و جمعیت	سال داده / انتشار	برآورد اصلی	روش و ملاحظه
پیمایش ملی سلامت روان؛ ۱۵ تا ۶۴ سال	۲۰۱۱ / ۲۰۱۷	مصرف ۱۲ماهه ۵٫۷٪؛ اختلال مصرف ۱٪ با DSM-IV و ۱٫۳٪ با DSM-5	پیمایش خانوار با مصاحبه؛ مصرف و اختلال دو شاخص مجزا
STEPS ملی؛ بزرگسالان	۲۰۱۶ / ۲۰۲۲	طول عمر ۸٫۰۰٪؛ ۱۲ماهه ۴٫۰۴٪؛ مردان ۷٫۶۱٪ در برابر زنان ۰٫۷۸٪	سؤال مصرف فعلی صریحاً به ۱۲ ماه گذشته اشاره دارد
پیمایش ملی شبکه‌ای (NSU)	۲۰۱۹ / ۲۰۲۶	مصرف سالانه ۴٫۴۷٪؛ بازه ۴٫۳۷ تا ۴٫۵۷٪	برآورد غیرمستقیم؛ خوداظهاری پاسخ‌دهنده نیست
STEPS ملی؛ ۱۸ سال و بالاتر	۲۰۲۰–۲۰۲۱ / ۲۰۲۴	طول عمر ۶٫۹٪؛ ۱۲ماهه ۳٫۸٪؛ ۳۰روزه ۲٫۱٪	نمونه خوشه‌ای از ۳۱ استان؛ وقفه همه‌گیری کرونا در گردآوری
فراتحلیل ۶۲ مطالعه	تا مه ۲۰۱۹ / ۲۰۲۰	طول عمر ۱۳٪؛ ۱۲ماهه ۱۲٪ و در زیر ۳۰ سال ۱۵٪	ترکیب جمعیت‌های ناهمگون؛ جایگزین برآورد ملی نیست

در همه سطرها ستون سال داده با ستون سال انتشار جدا نگاه داشته شده است.

مرور مطالعات دانش‌آموزی، انتشار ۲۰۲۶

مرور روایتی ۳۶ مطالعه مقطعی دانش‌آموزی؛ مصرف طول عمر از ۶٫۸٪ تا ۳۷٫۷٪ با میانه تقریبی ۱۳٪.

کوهورت تهران، داده ۲۰۱۶–۲۰۱۹

داده ۲۰۱۶ تا ۲۰۱۹ و انتشار ۲۰۲۵؛ شیوع طول عمر ۹٫۹٪، در مردان ۱۶٫۶٪ و در زنان ۳٫۳٪. یافته‌ای محلی و غیرقابل تعمیم به کل کشور.

چرا عدد دانش‌آموزی قابل نقل ملی نیست

آن میانه ۱۳٪ شیوع ملی دانش‌آموزان نیست: تفاوت شهر، سن، نمونه‌گیری و پرسش‌نامه‌ها اجازه تجمیع معتبر نمی‌دهد.

بار بیماری منتسب در ایران در سه دهه ۲۴٫۹٪ افزایش یافته است

۰۱

چالش: روند صعودی ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۱

نرخ DALY استانداردشده سنی از ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۱ حدود ۲۴٫۹٪ افزایش یافت؛ بار در گروه سنی ۹۵ سال و بالاتر بیشترین بود.

۰۲

یافته به تفکیک جنس، سن و استان

نرخ استانداردشده سنی DALY و مرگ در ۲۰۲۱ به‌ترتیب ۱۰۵٫۷ و ۲٫۱ در هر ۱۰۰ هزار نفر؛ ایران تنها کشور منطقه با روند افزایشی استانداردشده بود.

۲۴٫۹٪

افزایش نرخ DALY استانداردشده، ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۱

پس‌زمینه: مسمومیت‌های متانول

خطر نوشیدنی آلوده شاخصی مستقل است: از ۲۳ فوریه تا ۲ مه ۲۰۲۰، ۵,۸۷۶ بستری ناشی از مسمومیت با متانول ثبت شد و شمار مرگ در دو سامانه ۵۳۴ و ۸۰۰ مورد بود.

کاهش آسیب تنها با پایش تکرارپذیر و تعریف ثابت به دست می‌آید

انتشار چهار شاخص شیوع با تعریف ثابت، به تفکیک سن و جنس و استان، همراه با نرخ پاسخ‌دهی و روش حفظ محرمانگی.